

Юрій КОЛІСНИК,
доктор наук із соціальних комунікацій,
професор кафедри журналістики та нових медіа
Факультету журналістики
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0000-0002-6200-6091>
kolisnykur@gmail.com

Yuriy KOLISNYK,
DSc (Social Communications),
Professor at the Department of Journalism
and New Media,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ДИСКРЕДИТАЦІЙНІ КЛІШЕ В РОСІЙСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ: ІСТОРИЧНА ТЯГЛІСТЬ І СУЧАСНІ ПРАКТИКИ

////////////////////

DISCREDITING CLICHÉS IN RUSSIAN MEDIA DISCOURSE: HISTORICAL CONTINUITY AND CONTEMPORARY PRACTICES

У науковій статті проаналізовано медійні засоби маніпулювання РФ як системний інструмент інформаційної агресії проти України. Значну увагу приділено дискредитаційним кліше — стійким лінгвоконструкціям, поширеним у російському медіадискурсі й спрямованим на дегуманізацію українства. Такі політичні шаблони є основним засобом шельмування, спрямованим на підтримку імперського дискурсу та впливу на громадську думку. Автор доводить, що мова ворожнечі виконує не лише номінативну, а й ідеологічну функцію — легітимізує насильство, виправдовує воєнні злочини, утворює імперське світобачення. Метою дослідження є комплексний аналіз дискредитаційних кліше в російських медіа. Дослідження засвідчує спадковість ідеологічних наративів, адже кліше як засіб шельмування в російських медіа не є випадковим явищем. Мова ворожнечі має історичне коріння й продовжує засади радянської пропаганди, адаптовані до умов сучасного інформаційного простору. Пропонований аналіз є важливим для розуміння російсько-імперського медіадискурсу та його впливу на суспільну свідомість. Автор публікації наводить численні факти використання мови ворожнечі в СРСР та ілюструє, як вона трансформувалася в засіб формування свідомості в умовах РФ. Дослідження підтверджує потребу в дієвих засобах протидії російсько-імперському інформаційному впливу. Зокрема, розробки інформаційної стратегії України, котра б включала діяльність спеціалізованих аналітичних центрів, зростання медіаграмотності громадян й активізацію міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки. Важливість дослідження полягає у зосередженні уваги на всебічному аналізі медійних наративів РФ та потребі зміцнення протидії інформаційній агресії та викритті ворожої пропаганди й дезінформації.

Ключові слова: російські медіа, російсько-імперський дискурс, шовіністична пропаганда, інформаційна агресія, маніпулятивні технології, дискредитативні методи впливу, мова ворожнечі, інформаційна війна.

The article analyses the media-based instruments of manipulation employed by the Russian Federation as a systemic tool of informational aggression against Ukraine. Particular attention is paid to discrediting clichés — stable linguistic constructions widespread in Russian media discourse and aimed at the dehumanisation of Ukrainians. The author demonstrates that hate speech performs not only a nominative but also an ideological function: it legitimises violence, justifies war crimes, and reinforces an imperial worldview. The objective of the study is to provide a comprehensive analysis of discrediting clichés in Russian media. Such political templates constitute a key mechanism of shaming, designed to sustain imperial discourse and to influence public opinion. The research confirms the continuity of ideological narratives, as clichés used as instruments of shaming in Russian media are not a situational phenomenon. Hate speech has deep historical

roots and continues the traditions of Soviet propaganda, adapted to the conditions of the contemporary information environment. The proposed analysis is important for understanding the functioning of the Russian imperial media discourse and its influence on public consciousness. The scholarly publication not only presents evidence of the use of hate speech but also, through numerous examples, demonstrates how it has transformed into a modern tool of shaping public consciousness. The study confirms the need for effective means of counteracting Russian imperial information influence, in particular the development of an information strategy for Ukraine that would include the activities of specialised analytical centres, increased media literacy among citizens, and the intensification of international cooperation in the field of information security. The significance of the research lies in its focus on a comprehensive analysis of Russian Federation media narratives and the need to strengthen resistance to information aggression. The obtained results may be used in further studies of Russian information aggression and in exposing hostile propaganda and disinformation.

Keywords: Russian media, Russian-imperial discourse, chauvinistic propaganda, information aggression, manipulative technologies, discrediting methods of influence, hate speech, information warfare.

© Колісник Ю., 2026

Вступ. Російську збройну агресію супроти України супроводжує широка інформаційна війна, де мова виконує не лише комунікативну функцію, а і є засобом потужного маніпуляційного впливу. Одним із ключових методів у сучасному медіапросторі РФ є мова шельмування — система принизливих назв, ярликів, що формують у свідомості широких мас негативний, позбавлений людських рис образ «ворога». Дискредитаційні кліше, повторювані й закріплені у пропагандистському дискурсі, стають інструментом дегуманізації та нав'язування імперських нарративів. Через такі мовні практики російська пропаганда не просто створює атмосферу ненависті, а й утворює псевдореальність, у котрій насильство набуває легітимності: воєнні злочини постають «виправданими», а агресія — «необхідною».

Дискредитативний дискурс в російських медіа є невід'ємним складником імперського дискурсу, що базується на протиставленні «свої» / «чужі», міфологізації минулого та системній дискредитації України як політичного, соціокультурного та національного суб'єкта. Через системне навішування негативних ярликів — «екстремісти», «нацисти», «терористи», «маріонетки Заходу» і т. п. імперська пропаганда позбавляє українців суб'єктності, а українську державу подає як нелегітимне утворення. У цьому сенсі мова шельмування виступає формою психологічного тиску, що готує та підтримує ґрунт фізичної агресії, супроводжує її, забезпечує ідеологічне виправдання насильства.

Характерною рисою великодержавного медіадискурсу є спадковість дискредитативних практик, сформованих у радянський період і ще раніше — в умовах царської росії. Політичне таврування, переслідування інакодумців, використання ярликів та інших методів

дегуманізації були типовими для радянської преси. У модернізованих, адаптованих до сучасного інформаційного середовища формах їх нині масово тиражують російські ЗМІ.

Стратегія «очорнення» в російських мас-медіа постає не як ситуативна риторика, а як ідеологічна основа усталеної пропагандистської доктрини, котра продовжує багатовікову традицію імперських нарративів, спрямованих на делегітимацію «чужих» та придушення інакодумства.

Актуальність дослідження зумовлена потребою ґрунтовного аналізу мовних засобів інформаційної агресії РФ, зокрема явища шельмування як інструменту маніпулювання та політичного тиску. Хоча в наукових працях уже розглянуто формування образу ідеологічного «ворога» в контексті російських медіа, проте системне використання дискредитаційних кліше — назв, ярликів цілісно не вивчено в українському медіадискурсі. Наше дослідження показує, як російські медіа працюють на створення негативних образів та як вони продовжують радянську традицію дискредитації «ворогів» держави. Такий підхід допомагає кращому зрозумінню специфіки шовіністичної пропаганди.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці зарубіжних і українських учених, які аналізують феномен мови ворожнечі, ідеологічного протистояння та маніпулятивних стратегій у ЗМІ. У межах дискурс-аналізу професор Амстердамського університету Теун ван Дейк розглядає мову ворожнечі як засіб впливу на свідомість, за допомогою якого влада утворює й нав'язує образ «іншого» як загрози, що здійснюється через опозицію «ми» / «вони», системну негативізацію й дискредитацію опонента [47]. Схоже бачимо й у працях британської фахівчині політичного комунікування Рут Водак, яка звертає увагу на те, що ідеологічно

забарвлена комунікація формує колективні ідентичності й творить систему смислових координат для соціального виключення та легітимації насильницьких практик [48].

Важливим для розуміння мови шельмування є внесок британського лінгвіста Нормана Ферклафа, який зазначає, що слова не просто іменують речі, а й формують ставлення суспільства до них. Мова шельмування — це не просто опис людей, явищ, подій, а спосіб нав'язати негативний образ [40]. Дискредитаційні висловлювання постають як дієвий засіб комунікаційного впливу, інтегрований у систему медіа та політичної влади.

Окремий аспект пов'язаний із концепціями мовного насильства. Французький соціолог П'єр Бурдьє наголошував, що мова непомітно чинить тиск на людей. Якщо образливі вислови починають здаватися звичними, люди сприймають їх як усталену норму [38].

Схожої позиції дотримується професорка університету Каліфорнії Джудіт Батлер. Вона зазначає, що слова не лише описують світ, а й формують його. Коли мову використовують для ненависті чи шельмування, вона створює негативні образи, а відтак завдає шкоди певним групам людей [39].

Американська дослідниця ідеологічної лексики Рене Й. Болінгер [37] аргументовано доводить, що мова ненависті не тільки ображає, але й готує ґрунт для насильства. Коли людей постійно іменують принизливими словами, суспільство перестає співчувати їм і починає сприймати агресію супроти них як допустиму.

Ці положення вкрай актуальні для розуміння явища російсько-імперської пропаганди, де медіа системно використовують таврувальну лексику для очорнення українського опору та делегітимації української державності.

Українські дослідники на конкретних прикладах показують, які комунікативні засоби використовують російські медіа для розпалювання ненависті. Зокрема, Марія Бутиріна, Зоряна Галаджун, Людмила Темченко мову ворожнечі вважають базовою основою пропагандистського дискурсу РФ, втілену через навішування образливих ярликів та упереджені визначення й звинувачення [2]. Дослідниці пояснюють, що такі мовні практики мають цілеспрямований характер — прищепити суспільству агресивні моделі мислення. У наукових публікаціях Георгія Почепцова [24], Дениса Кісова [10], Євгена Федченка [41] простежено спадковість радянських і сучасних медіапрактик політичного шельмування, що підтверджує тривалу

системність мовної агресії та її інтегрованість у широкий російсько-імперський дискурс.

Дослідження Тімоті Снайдера [46], Пітера Померанцева [43] та Марії Репнікової [44] розкривають глобальний вимір російської пропаганди, її здатність поширюватися за межі РФ та впливати на закордонну громадськість.

В аналітичному звіті Інституту масової інформації (2023) [34] показано активізацію мови ворожнечі в російських медіа під час повномасштабної війни та наголошено, що вона має тотальний характер і становить загрозу для інформаційної безпеки України.

Таким чином, пропонувані розвідки створюють цілісне, науково виважене підґрунтя для аналізу мови шельмування як засобу інформаційної агресії РФ, актуалізуючи потребу її подальшого вивчення в умовах війни.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження — здійснити комплексний аналіз мови політичного шельмування українства в сучасній російській пропаганді, з'ясувати її історичні витoki та функціональне призначення. Це передбачає вирішення таких завдань: 1) визначити ідейні засади та простежити історичну тяглість дискредитаційних кліше від радянських часів до сучасності; 2) проаналізувати приклади мовної агресії в російських медіа минулого й сьогодення; 3) з'ясувати функції мови шельмування у формуванні ворожого образу українства та легітимації воєнної агресії; 4) окреслити загрози мовної агресії РФ для суспільної свідомості та інформаційної безпеки України і світу.

Методи дослідження. У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, який поєднує методологію соціальної комунікації та дискурс-аналізу. Описовий метод застосовано для аналізу змісту й структури пропагандистських кліше. Порівняльно-історичний метод дав змогу простежити спадковість радянських і сучасних інформаційних практик. Системний підхід використано для визначення основних функцій мови дискредитації в медійному дискурсі. Метод узагальнення допоміг сформулювати висновки щодо впливу пропагандистських практик РФ на суспільну свідомість й окреслити загрози, які вони становлять для інформаційної безпеки.

Результати та обговорення. В умовах цивілізаційних протистоянь, атмосфери масштабної російсько-української війни беремо до уваги не лише технічні засоби протидії, а й чинники, котрі уможливили й продовжують підтримувати відповідне інформаційне

середовище. Потужним фактором нагнітання ворожості й просування воєнщини в політичній пропаганді РФ є політичне шельмування українства. Воно складає цілісне явище імперської історії. Негативними назвами московити позначали цілі народи, землі яких намагалися анексувати, або речі, котрі не вписувалися в офіційно узгоджену історіографію. Нарікали «бусурманами» татарські народи чи «невірними» представників Поволжя, «латинниками» та «еретиками» — поляків й литовців і т. д. і т. п. У XVII сторіччі ці наративи втілилися в ідеологію «Третього Риму», а жага «збирання земель» лягла в основу подальшої експансії. Звідси корені таврування українців як «малоросів» чи народів Кавказу як «дикунів». За останнє сторіччя у радянській, чи то пак російській, пропаганді мало змінилося.

Якщо «громадянською війною» російська пропаганда іменувала боротьбу українства за державність у 1917–1922 рр., то новітні пропагандисти РФ нині поширюють наратив про «громадянську війну» на Донбасі. «Визвольна місія», «інтернаціональна поміч», операція «захисту прав російськомовних», «примус до миру» чи «протистояння тероризму» — ось політична палітра, якою РФ послуговується від початку Другої світової, щоб виправдати загарбницькі посягання.

Теперішній медіасфері РФ, від підручників до газет, від соціальних мереж до ютуб-каналів, від радіо до телебачення, властиве системне використання мови політичного шельмування, спрямованої на дискредитацію українців, української державності та європейського вибору нашої держави. Ця практика є продовженням партійно-радянських пропагандистських кліше, якими позначали неугодних: «білогвардійські банди», «фашистські головорізи», «бандерівські недобитки», «американські імперіалісти», «заокеанські гнобителі» [12, с. 398].

Після 2014 року, особливо з початком масштабного вторгнення РФ в Україну в 2022 році, провідні російські ЗМІ — телеканал «Россия 1», «НТВ», агенція «РИА Новости», «Итар-ТАСС», пропагандистські медіамайданчики «Russia Today», Sputnik, «ТВ Центр» та ін. сприяють активізації й оновленню словникового запасу антиукраїнських висловлювань. У палітрі ворожих наративів частовживаними стали поняття «київська хунта», «бандерівський режим», «українацисти», «маріонетка НАТО / Заходу», «терористичне утворення» (Україна).

Прикладом ворожої риторики є стаття російського політтехнолога Тимофія Сергєйцева в «РИА Новости» (2022, 3 квіт.) під назвою «Що Росія повинна зробити з Україною», у якій автор наголошує на важливості цілковитої «денацифікації» й «ліквідації» української державності. Публікація містить виражену антиукраїнську риторику й закликає до очищення й перевиховання українського суспільства: «Подальша денацифікація населення полягає в перевихованні методом ідеологічних репресій (...) та жорсткою цензурою...» Такі висловлювання мають геноцидний характер [29].

Моніторинги громадських медійних та аналітичних організацій, зокрема «Detector Media», «StopFake.org», «Інституту масової інформації» фіксують масовість шельмувальних конструкцій у російських медіа, котрі подають українців як «зрадників», «маріонеток», «сепаратистів» [45]. Усе це не лише сприяє формуванню ворожого образу українства серед росіян, а й слугує виправданню воєнної агресії.

Представники дослідницьких центрів «Institute for Strategic Dialogue», «Atlantic Council» наголошують, що повторювані ідеологічні кліше «очищення від нацизму», «ліквідація антиросійства», «викорінення русофобії» тощо є маркерами дегуманізації, схожі з якими існували в тоталітарних системах [42]. У цьому сенсі сучасні медіа РФ є не лише апологетом війни, а й потужною політтехнологією, котра легітимізує насильство.

Таку практику застосовували й радянські ЗМІ, які, суголосно з партійною лінією, подавали визвольні та незалежницькі рухи Балтії, Грузії, України, Молдови, Кавказу, Центральної Азії та ін. як прояви нібито «антирадянської змови».

Ключовою в російсько-імперському дискурсі залишається ідея «русского мира», згідно з якою росія вважає себе центром «цивілізації», що має об'єднати всіх російськомовних та «близьких за духом» [13, с. 95].

Колоніальні тенденції в журналістиці радянської й пострадянської росії становлять цілісне, системне суспільно-політичне явище й засвідчують тяглість імперськості цієї держави. Підтримку й легітимацію агресивного курсу виразно бачимо й у партійно-радянській пресі, і в новітніх медіа РФ. Щоб аргументувати це, проілюструємо видозміну «таврувальної» лексики на прикладі *таблиці 1* «Еволюція дискредитативних кліше», котру ми уклали на основі радянських ЗМІ та новітніх РФ-медіа.

**Еволюція дискредитативних кліше: від радянської до сучасної російської пропаганди
(на прикладах преси СРСР та РФ)**

Пропагандистські кліше радянських ЗМІ (1950–1980 рр.)	Пропагандистські кліше в медіа РФ (2014–2025 рр.)	Основна функція / підтекст
Буржуазно-націоналістичний уряд УНР [17]	Київська хунта, київська кліка [9]	Делегітимація влади
Бандерівські недобитки [8]	Бандерівський режим, бандерівці при владі [19]	Очорнення антиімперської ідеології
Фашистські головорізи [31]	Українські нацисти, укронацисти [21]	Дегуманізація об'єкта для легітимізації знищення
Американські імперіалісти [14]	Заокеанські господарі Києва, західні куратори [18]	Моделювання концепту «зовнішнього управління»
Заокеанські гнобителі [25]	Маріонетки США, васали НАТО [23]	Ідеологічна демонізація Заходу
Буржуазні націоналісти [6]	Вишиванкові нацисти [5], псевдопатріоти [20]	Дискредитація патріотизму як «екстремізму»
Зрадники радянської батьківщини [7]	Русофоби [1], зрадники слов'янства [32]	Культивування образу внутрішнього ворога
Посіпаки / агенти імперіалізму [28]	Слуги Заходу [16; 30], маріонетки НАТО [33], маріонетки США [23]	Утвердження концепту ворожих іноагентів
Контрреволюціонери [7]	Неонацисти [22], екстремісти [4], терористи з ЗСУ [26]	Аргументування політики «боротьби з терором»
Ідеологічні диверсанти [15]	Інформаційні терористи [6], українські фейки [35; 36]	Акцентування загрози «інформаційних злочинів»

Порівняльна таблиця ілюструє сталість маніпулятивних впливів. Незважаючи на зміну історичних епох, імперська логіка залишається. Зіставлення радянських і новітніх медійних практик РФ вказує на існування заскорублої дискурсивної матриці, котра діяла і діє незалежно від часу. Зміна режимів і політичних акцентів не зупинила імперських амбіцій та мови ворожнечі. Для політичного зомбування громадян мас-медіа й далі прищеплюють ненависть до інших країн, народів. Як і в період СРСР, правдоподібності викладу досягають і через дезінформацію, свідоме приховування фактів, котрі викривають жорстокість політичного режиму.

Радянські засоби масової інформації, обмежені псевдонауковими рамками панівної політичної ідеології, постійно дезінформували громадян в інтересах управлінської партноменклатури. Прославляючи будівництво комунізму, партійно-радянська преса спрямовувала своє слово на боротьбу з «капіталістами», «антикомуністичною інтелігенцією», «буржуазними націоналістами» тощо [11, с. 226].

Під впливом комуністичної пропаганди в умовах радянської дійсності міцно вкорінювалися стереотипи багаторічної ідеологічної обробки, що «німці — фашисти», «бандерівці — головорізи», «агенти імперіалізму — вороги держави».

Зазначені тези підкріпимо цитатами партійно-радянських ЗМІ, у яких опонентів

більшовицької системи іменували *зрадниками, ворогами, агентами, диверсантами, шпигунами, прихвоснями, головорізами...* Скажімо, керівництво Української Центральної Ради називали «буржуазно-націоналістичним урядом», який, мовляв, став «на шлях зради інтересів трудящих України» [17, с. 59], а представників визвольного руху іменували «петлюрівсько-бандерівськими недобитками», вигнаними народом «з рідної землі» [8, с. 43].

Перманентне використання дегуманізувальних означень бачимо і в описах воєнних подій, де противник постає «фашистським головорізом» [31, с. 109]. Радянська журналістика й пропаганда вибудовувала також зовнішнього ворога: «американські імперіалісти» й «заокеанські гнобителі». Вони постають як демонізовані сили, котрі організують підривну роботу, інтервенції, «виводять народи на братовбивство», діють з корисливих мотивів [14, с. 125; 25, с. 123].

Прояви інакодумства в радянській державі ЗМІ подавали в контексті змови і підривної діяльності. Газетно-журнальна періодика, радіо, телебачення постійно звинувачували «буржуазних націоналістів» у спробах «відірвати Радянську Україну від братньої Радянської Росії» [3, с. 147], а дисидентів таврували як «зрадників радянської Батьківщини» [7, с. 66], «агентів міжнародного імперіалізму» [28, с. 2], «контрреволюціонерів» [7, с. 61] чи «ідеологічних диверсантів» [15, с. 9].

Ціла низка наведених прикладів свідчить про цілеспрямоване формування в радянському медіапросторі упередженого світосприйняття, де будь-яка форма національного самоствердження, політичної альтернативи становила «загрозу» державі. Схожі імперські нарративи, адаптовані до нових історичних умов, культивує сучасна російська пропаганда.

Партійно-радянська журналістика сформувала широку палітру дискредитаційних номінацій та риторичних моделей, спрямованих на легітимацію репресивної політики держави. Зміна історичних умов та форм політичного правління не змінила великодержавної системи інформування, а зумовила її адаптацію до нових соціально-політичних реалій. Ось у такій перспективі поглянемо на еволюціонування радянських шаблонів у новітні кліше російської пропаганди.

Суголосно з поданою таблицею радянський штамп «буржуазні націоналісти» трансформувався у нове кліше «вишиванкові нацисти», спрямоване на дискредитацію українського патріотизму як різновиду «екстремізму» в нових умовах імперської ідеології. Паралельно відбулося зміщення акцентів від протистояння «американським імперіалістам» у період СРСР до концепту «зовнішнього управління» в сучасному російському дискурсі. Зокрема, через повсякчасне використання формули «західні куратори», покликаної заперечити державну суб'єктність України. Колишні «посіпаки імперіалізму» в новітньому медіамовленні РФ були замінені на образ «іноагентів», радянську боротьбу з «контрреволюціонерами» — на риторичну «боротьби з тероризмом», а наратив про «ідеологічних диверсантів» — на твердження про загрозу «інформаційних злочинів».

Російська інформаційна політика цілісно зорієнтована на делегітимацію української влади, очорнення ідеї української державності, дискредитацію патріотизму, культивування образу «внутрішнього ворога», ідеологічну демонізацію Заходу, утвердження концепту ворожих «іноагентів», аргументування мілітаризму та легітимацію воєнних дій проти Збройних Сил України. Сукупно ці наративи допомагають владному режиму формувати контрольоване сприйняття дійсності, забезпечувати ідеологічне виправдання агресивної політики Кремля та підтримувати імперський дискурс у масовій свідомості, нормалізуючи насильство як «необхідний» інструмент політики. Усвідомлення цієї логіки створює підґрунтя для її критичного осмислення й протидії.

Особливо показовим є те, що великодержавний дискурс сповнюється конкретним змістом через часто повторювані ярлики-номінації, тиражовані у теперішніх російських медіа та офіційних висловлюваннях політиків. Скажімо, українську владу вже системно іменують «київською хунтою», «режимом» чи «клікою». У публічних висловлюваннях міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров стверджує, що «після насильницького захоплення влади у 2014 році київська хунта послідовно знищує все, що пов'язане з росією: російську мову, культуру, традиції, російськомовні засоби масової інформації, а також не залишає у спокої канонічне православ'я» [9]. У цій риторичній поєднано делегітимацію української державності з апеляцією до т. зв. «загрози» російській ідентичності.

Інші кліше — «бандерівський режим», «бандерівці при владі» мас-медіа РФ використовують для виправдання насильницького втручання в українські справи. Так, у заяві російського політика Д. Медведєва, опублікованій на сайті «News 365», наголошено на «неминучості усунення правлячого бандерівського режиму», а українські міста при цьому названо «російськими» та «тимчасово окупованими [Україною]» [19]. У такий спосіб мовна агресія політичного істеблішменту стає підґрунтям для територіальних зазіхань.

Узвичаєні ярлики «українські нацисти» та «українофашисти» російські ЗМІ використовують як потужний засіб дегуманізації. Український національний рух у цих наративах постає ланкою «світової неонацистської мережі», яка, за твердженнями творців російської пропаганди, мовляв, активізувалася після 1945 року [21]. Така риторика є продовженням радянської концепції ототожнення політичних опонентів з абсолютним злом.

Окрему групу становлять лексичні конструкції «заокеанські господарі Києва», «західні куратори», «маріонетки США», «васали НАТО». Послугуючись ними, пропаганда РФ позиціонує Україну як об'єкт зовнішнього управління. У публіцистичних висловлюваннях ЗМІ стверджують, що «західні куратори створили з України проект, заснований на ненависті до росії» [18], а держави Європейського Союзу інтерпретовані як «маріонетки США», котрі перебувають під «ручним управлінням» [23]. Така лексика вкотре демонізує Захід і нівелює суб'єктність України.

Дискредитації патріотизму намагаються досягти через поширення номінацій «вишиванкових нацистів» та «псевдопатріотів». У відповідних публікаціях українську самотність

подають виключно як маску «нацистської ідеології», а український патріотизм — як прикриття насильства чи навіть «зради власного народу» [5; 20]. Така риторика продовжує партійно-радянську традицію ототожнення національного руху з «ворожою» ідеологією, де «зрадник» Іван Виговський після смерті Богдана Хмельницького «намагався відірвати Україну від Росії» [27, с. 162].

Цілком цинічним варіантом шовіністичної риторики постає наратив «русофобство», відповідно до якого Україна — це «недодержава», а українці, мовляв, — агресивна, зарозуміла маса, позбавлена раціонального мислення [1]. Тут мова ворожнечі досягає крайньої форми, виправдовуючи насильство супроти пересічних громадян.

Подальший розвиток такої логіки подано в образах «зрадників слов'янства» [32], «слуг Заходу» [30; 16], «агентів НАТО» та заскорублому твердженні: «Україна — маріонетка НАТО» [33]. Ці наративи формують стереотипне уявлення про глобальну змову супроти росії, де будь-яка політична альтернатива є апіорі ворожою.

Радянський образ «контрреволюціонера» у новітньому російському дискурсі набув нових назв — «неонациста» [22], «екстреміста» [4], «терориста ЗСУ» [26], «інформаційного терориста» [6], поширювача т. зв. «українських фейків» [35; 36]. Усі ці означення зводять українця до образу «злочинця» і передбачають репресивні та воєнні дії супроти нього як запобіжні.

Такі порівняння свідчать про тяглість засобів дискредитації українства — новітні російські медіа успадкували методи радянської пропаганди. Термінологія «ворожнечі» є адаптованою до сучасних реалій. Основна мета російсько-імперських наративів залишається незмінною — тотальне сприяння агресії через дегуманізацію українства й відмові йому в праві на власну державу.

Висновки та перспективи дослідження. У статті здійснено комплексний аналіз дискредитаційних кліше як ключового сегменту мови політичного шельмування українства в сучасному російському медіадискурсі. Доведено, що маніпуляційні практики РФ-медіа функціонують як цілісний механізм імперської пропаганди, спрямований на формування ворожого образу українства. Метою є делегітимація Української держави, її політичної, національної й культурної суб'єктності.

Порівняльний аналіз радянських і новітніх російсько-імперських наративів засвідчує

тяглість дискредитативної політики, адаптованої до цифрового медіасередовища. Мова шельмування виконує ідеологічну та психологічну функції, створюючи систему смислових координат, у межах яких агресія й насильство набувають ознак нормативності й виправданості.

Ідеологічне шельмування постає як чинник когнітивної війни, спрямованої не лише на внутрішню аудиторію, а й на світову громадськість, що загострює загрози для глобальної інформаційної безпеки. Отримані результати мають важливе теоретичне й практичне значення: вони поліпшують розуміння інформаційної агресії та актуалізують потребу протидії маніпулятивному впливу. Подальші дослідження у цій сфері слід зосередити на глибокому вивченні явища російсько-імперської пропаганди та впровадженні нових стратегій протистояння.

Список використаних джерел

1. Бур Л. Скажені собаки, вірні київському режиму. Дзен. 2024. 8 жовтня. URL: <https://dzen.ru/a/ZwWCs-J2XmAgO-z> (дата звернення: 11.01.2026).
2. Бутиріна М., Галаджун З., Темченко Л. Концептосфера мови ворожнечі в пропагандистському дискурсі країни агресора. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика. 2024. № 1 (7). С. 59–71. DOI: 10.23939/sjs2024.01.059
3. Гольнев М. Документи про історію боротьби і перемог Комуністичної партії України. Комуніст України. 1958. Ч. 10. С. 145–155.
4. Гризлов Б. Українські неонацисти готові піти на все заради зриву мирних переговорів. *Державне російське інформаційне агентство* ТАСС. 2025. 11 червня. URL: <https://tass.ru/politika/24197891> (дата звернення: 11.01.2026).
5. Гулевич В. Нацисти в українському народному одязі. *Segodnia.Ru*. 2023. 22 червня. URL: <https://segodnia.ru/content/275147> (дата звернення: 11.01.2026).
6. Захарова М. Інформаційні терористи зловтішалися в Києві під час теракту. *Life.ru*. 2024. 23 березня. URL: <https://life.ru/p/1648104> (дата звернення: 11.01.2026).
7. Історія Комуністичної партії Радянського Союзу. Комуніст України. 1958. Ч. 12. С. 46–80.
8. Капельгородська Н. Всупереч логіці життя. Народна творчість та етнографія. 1973. Ч. 6. С. 41–47.
9. Київська хунта послідовно винищує все. *Zov Kiev*. 2025. 20 травня. URL: <https://news-kiev.ru/society/2025/05/20/721428.html> (дата звернення: 11.01.2026).
10. Кіслов Д. В. Сучасні медіа та інформаційні війни: монографія. 2-ге вид. Київ: МП Леся, 2013. 239 с.
11. Колісник Ю. Дезінформаційна функція преси УРСР (міжнародний аспект). Вісник Львівського ун-ту. Сер.: Журналістика. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. Вип. 28. С. 225–238.

12. Колісник Ю. Журнальна періодика УРСР у формуванні суспільної свідомості: дис. ... д-ра наук із соц. комунікації. Київ, 2012. 452 с.
13. Колісник Ю. Імперські наративи як засіб агресії в сучасному інформаційному просторі. Інтегровані комунікації. 2025. Вип. 1 (19). С. 89–97. DOI: 10.28925/2524-2652.2025.112
14. Кравець М. Під впливом Великого Жовтня. Жовтень. 1956. Ч. 1. С. 124–126.
15. Кузовкін Г. Перший комісар кордону. Жовтень. 1963. Ч. 4. С. 7–16.
16. Куфїрін Б. Невидима лінія фронту. Літературна газета. 2024. № 20. 26 травня. URL: <https://lgz.ru/article/pezhimaya-liniya-fronta> (дата звернення: 11.01.2026).
17. Лихолат А., Склярєнко Є. Шляхом політичного банкрутства. Український історичний журнал. 1970. Ч. 8. С. 59–67.
18. Маркосян О. Західні куратори створили з України проект, заснований на ненависті до росії. Golos.eu. 2025. 6 листопада. URL: <https://golospravdycom.livejournal.com/10090309.html> (дата звернення: 11.01.2026).
19. Медведєв Д. Бандерівський режим, що править в Україні, буде усунений. NEWS 365. 2023. 23 грудня. URL: <https://news365.ru/news/100883-medvedev-uveren-chto-pravyashchij-na-ukraine-banderovskij-rezhim-budet-smeshchen> (дата звернення: 11.01.2026).
20. Муслімова М. Нацизм як український псевдопатріотизм. Дагестанська правда. 2022. № 75–76. 8 квітня. URL: <https://dagpravda.ru/politika/nacizm-kak-ukrainskij-psevdopatriotizm> (дата звернення: 11.01.2026).
21. Нацизм не помер у 1945-му, він проник у країни Заходу. Krasnaya Vesna. 2025. 27 жовтня. URL: <https://rossaprimavera.ru/news/39c18912> (дата звернення: 11.01.2026).
22. Неонацист — це... Українські неонацисти. Російські неонацисти. FB.ru. 2025. 11 листопада. URL: <https://fb.ru/article/144167/neonatsist---eto-ukrainskie-neonatsisty-russkie-neonatsisty> (дата звернення: 11.01.2026).
23. Орлов В. Багатьма країнами Європейського Союзу керують маріонетки США. Херсонська обласна телерадіокомпанія «Таврія». 2023. 29 грудня. URL: <https://tavria.tv/radio/radio-programms/vechernij-kherson/orlov-mnogimi-stranami-evrosoyuza-upravlyayut-marionetki-ssha> (дата звернення: 11.01.2026).
24. Почепцов Г. Г. Сенси і війни: Україна в інформаційному полі Росії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 316 с.
25. Речмедін Л. Так велить розум. Вітчизна. 1960. Ч. 5. С. 122–130.
26. Сальдо В. ЗСУ обстріляли касетними боеприпасами школу в Подо-Калинівці. Херсонська обласна телерадіокомпанія «Таврія». 2025. 9 січня. URL: <https://tavria.tv/news/accidents/saldo-vsu-obstreljali-kassetnymi-boepripasami-shkolu-v-podo-kalinovke> (дата звернення: 11.01.2026).
27. Сарбей В. Синтез сучасності. Вітчизна. 1971. Ч. 7. С. 158–163.
28. Світоч ленінізму. Україна. 1954. Ч. 1. С. 2.
29. Сергейцев Т. Що Росія повинна зробити з Україною. РИА Novosti. 2022. 3 квітня. URL: <https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html> (дата звернення: 03.01.2026).
30. Спіцин Є. Не всі люди — брати. Літературна газета. 2019. 5 лютого. URL: <https://lgz.ru/article/ne-vse-lyudi-bratya> (дата звернення: 11.01.2026).
31. Таткова С. Добрі традиції виховують. Народна творчість та етнографія. 1968. Ч. 4. С. 109–110.
32. Томілін М. Чому слов'яни зраджували й зраджують росію та росіян. Культурно-просвітницький портал «Адамант». 2023. 2 вересня. URL: <https://lomonosov.org/article/pochemu-slavyanskije-narody-predavali-russkikh.htm> (дата звернення: 11.01.2026).
33. Україна — маріонетка НАТО без натовської парасольки безпеки: у США визнали помилку. Інформаційно-аналітичний портал «Альтернатива». 2022. 11 травня. URL: <https://alternatio.org/events/all/item/103416-marionetka-bez-natovskogo-zontika-bezopasnosti-v-ssha-priznali-oshibku-sprovotsirovavshuyu-voennuyu-operatsiyu-na-ukraine> (дата звернення: 11.01.2026).
34. Українські медіа та війна. Підсумки моніторингу ІМІ 2023 року. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/i58282> (дата звернення: 11.01.2026).
35. Ульянов М. Український фейк про пожежу на ЗАЕС було викрито впродовж доби. 360.ru. 2024. 13 серпня. URL: <https://360.ru/news/ukrainian-crisis/ukrainskij-fejk-po-pozharu-na-zaes-razoblachili-za-sutki/> (дата звернення: 11.01.2026).
36. Фейки про політику та СВО: Росія цілеспрямовано завдала удару по дитячому садку в Харкові. LapshaMedia. 2025. 22 жовтня. URL: <https://lapsha.media/feiky/udar-detsad-kharkov> (дата звернення: 11.01.2026).
37. Bolinger R. J. The Pragmatics of Slurs. Nous. 2017. Vol. 51, Issue 3. Pp. 439–462. DOI: 10.1111/nous.12090.
38. Bourdieu P. Language and Symbolic Power. Cambridge: Polity Press, 1991. 292 p. URL: https://monoskop.org/images/4/43/Bourdieu_Pierre_Language_and_Symbolic_Power_1991.pdf (accessed: 11.01.2026).
39. Butler J. Excitable Speech: A politics of the performative. London: Routledge, 2021. 212 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003146759/excitable-speech-judith-butler> (accessed: 11.01.2026).
40. Fairclough N. Language and Power. 2nd ed. London: Longman, 2001. 240 p. DOI: 10.4324/9781315838250.
41. Fedchenko Y. Kremlin Propaganda: Soviet active measures by other means. Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies). 2016. Vol. 2. Pp. 140–169.
42. Institute for Strategic Dialogue. Russia's war rhetoric: dehumanisation, «denazification» and the legitimization of violence. London: ISD Global, 2022. URL: <https://www.isdglobal.org/explainers/russias-war-rhetoric> (accessed: 03.01.2026).
43. Pomerantsev P. This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality. London: Faber & Faber, 2019. 270 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Peter_Pomerantsev/Tse_ne_propahanda_Podorozh_na_viinu_protvy_realnosti.pdf (accessed: 11.01.2026).

44. Repnikova M. *Media politics in China: Improvising power under authoritarianism*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 272 p. DOI: 10.1017/9781108164474.

45. Russian propaganda narratives about Ukraine: recurring stereotypes and manipulation techniques. StopFake. 2022. URL: <https://www.stopfake.org/en/tag/russian-propaganda> (accessed: 03.01.2026).

46. Snyder T. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. — New York: Tim Duggan Books, 2018. 359 p. URL: [http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Timothy%20Snyder%20-%20The%20Road%20to%20Unfreedom\(2018\).pdf](http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Timothy%20Snyder%20-%20The%20Road%20to%20Unfreedom(2018).pdf) (accessed: 11.01.2026).

47. Van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. 280 p. DOI: 10.1007/978-1-137-07299-3.

48. Wodak R. *The Politics of Fear: What right-wing populist discourses mean*. London : Sage Publications, 2015. 256 p. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446270073>.

References

Bolinger, R. J. (2017). The Pragmatics of Slurs. *Nous*, 51(3), 439–462.

<https://doi.org/10.1111/nous.12090>

Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press, 292 p.

https://monoskop.org/images/4/43/Bourdieu_Pierre_Language_and_Symbolic_Power_1991.pdf

Bur, L. (2024). Skazheni sobaky, virni kyivskomu rezhymu. *Дзен*, October 8 [in Ukrainian].

<https://dzen.ru/a/ZwWCs-J2XmAgO-z>

Butler, J. (2021). *Excitable Speech: A politics of the performative*. London: Routledge, 212

<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003146759/excitable-speech-judith-butler>

Butyrina, M., Haladzhun, Z., & Temchenko, L. (2024). Kontseptosfera movy vorozhnechi v propahandystskomu dyskursi krainy ahresora [The Concept of Hate Speech in the Propaganda Discourse of the Aggressor Country]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University: Journalism*, 1(7), 59–71.

<https://doi.org/10.23939/sjs2024.01.059> [in Ukrainian].

Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. 2nd ed. London: Longman, 240 p.

<https://doi.org/10.4324/9781315838250>

Fedchenko, Y. (2016). Kremlin Propaganda: Soviet active measures by other means. *Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies)*, 2, 140–169.

Feiky pro polityku ta SVO: Rosiia tsilespriamovano zavdala udaru po dytjachomu sadku v Kharkovi. (2025). *LapshaMedia*, October 22 [in Ukrainian].

<https://lapsha.media/feiky/udar-detsad-kharkov>

Gryzlov, B. (2025). Ukrainski neonatsysty hotovi piity na vse zarady zryvu myrnykh perehovoriv. *Derzhavne rosiiske informatsiine ahentstvo TASS*, June 11 [in Ukrainian].

<https://tass.ru/politika/24197891>

Holniev, M. (1958). Dokumenty pro istoriiu borotby i peremoh Komunistychnoi partii Ukrainy. *Komunist Ukrainy*, 10, 145–155 [in Ukrainian].

Hulevych, V. (2023). Natsysty v ukrainskomu narodnomu odiazi. *Segodnia.Ru*, June 22 [in Ukrainian].

<https://segodnia.ru/content/275147>

Institute for Strategic Dialogue. (2022). *Russia's War Rhetoric: Dehumanisation, "denazification" and the legitimization of violence*. London: ISD Global.

<https://www.isdglobal.org/explainers/russias-war-rhetoric>

Istoriia Komunistychnoi partii Radianskoho Soiuзу. (1958). *Komunist Ukrainy*, 12, 46–80 [in Ukrainian].

Kapelhordska, N. (1973). Vsuperech lohitsi zhyttia. *Narodna tvorchist ta etnohrafia*, 6, 41–47 [in Ukrainian].

Kislov, D. V. (2013). *Suchasni media ta informatsiini viiny: monohrafia* (2nd ed.). Kyiv: MP Lesia, 239 p. [in Ukrainian].

Kolisnyk, Yu. (2006). Dezinformatsiina funktsiia presy URSR (mizhnarodnyi aspekt). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Zhurnalistyka*, 28, 225–238 [in Ukrainian].

Kolisnyk, Yu. (2012). *Zhurnalna periodyka URSR u formuvanni suspilnoi svidomosti* (Doctoral dissertation). Kyiv, 452 p. [in Ukrainian].

Kolisnyk, Yu. (2025). Imperski naratyvy yak zasib ahresii v presi RF. *Integrated Communications*, 1(19), 89–97 [in Ukrainian].

<https://doi.org/10.28925/2524-2652.2025.112>

Kravets, M. (1956). Pid vplyvom Velykoho Zhovtnia. *Zhovten*, 1, 124–126 [in Ukrainian].

Kufirin, B. (2024). Nevydyma liniia frontu. *Literaturna hazeta*, 20, May 26 [in Ukrainian].

<https://lgz.ru/article/nezrimaya-liniya-fronta>

Kuzovkin, H. (1963). Pershyi komisar kordonu. *Zhovten*, 4, 7–16 [in Ukrainian].

Kyivska khunta poslidovno vynyshchuie vse. (2025). *Zov Kyiv*, May 20 [in Ukrainian].

<https://news-kiev.ru/society/2025/05/20/721428.html>

Lykholat, A., & Skliarenko, Ye. (1970). Shliakhom politychnoho bankrutstva. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 8, 59–67 [in Ukrainian].

Markosian, O. (2025). Zakhidni kuratory stvorlyly z Ukrainy proiekt, zasnovanyi na nenavysti do Rosii. *Golos.eu*, November 6 [in Ukrainian].

<https://golospravdycom.livejournal.com/10090309.html>

Medvediev, D. (2023). Banderivskiy rezhym, shcho pryvty v Ukraini, bude usunenyi. *NEWS 365*, December 23 [in Ukrainian].

<https://news365.ru/news/100883-medvedev-uveren-cto-pravyashchij-na-ukraine-banderovskij-rezhim-budet-smeshchen>

Muslimova, M. (2022). Natsyzm yak ukrainskyi psevdopatriotyzm. *Dahestanska pravda*, 75–76, April 8 [in Ukrainian].

<https://dagpravda.ru/politika/nacizm-kak-ukrainskij-psevdopatriotizm>

Natsyzm ne pomer u 1945-mu, vin pronyk u krainy Zakhodu. (2025). *IA Krasnaia Vesna*, October 27 [in Ukrainian].

<https://rossaprimavera.ru/news/39c18912>

- Neonatsyst — tse... Ukraini neonatsysty. Rosiiski neonatsysty. (2025). *FB.ru*, November 11 [in Ukrainian].
<https://fb.ru/article/144167/neonatsist---eto-ukrainskie-neonatsysty-russkie-neonatsysty>
- Orlov, V. (2023). Bahatioma krainamy Yevropeiskoho Soiuzu keruiut marionetky SShA. *Khersonska oblasna teleradiokompaniia «Tavriia»*, December 29 [in Ukrainian].
<https://tavria.tv/radio/radio-programms/vechernij-kherson/orlov-mnogimi-stranami-evrosoyuzaupravlyayut-marionetki-ssha>
- Pocheptsov, H. H. (2016). *Smysly i viiny: Ukraina v informatsiinomu poli Rosii*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 316 p. [in Ukrainian].
- Pomerantsev, P. (2019). *This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality*. London: Faber & Faber, 270 p.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Peter_Pomerantsev/Tse_ne_propahanda_Podorozh_na_viinu_prot_y_realnosti.pdf
- Rechmedin, L. (1960). Tak velyt rozum. *Vitchyzna*, 5, 122–130 [in Ukrainian].
- Repnikova, M. (2017). *Media politics in China: Improvising power under authoritarianism*. Cambridge: Cambridge University Press, 272 p.
 DOI: 10.1017/9781108164474
- Russian propaganda narratives about Ukraine: recurring stereotypes and manipulation techniques*. (2022). StopFake [in Ukrainian].
<https://www.stopfake.org/en/tag/russian-propaganda>
- Saldo, V. (2025). ZSU obstrilialy kasetnymy boieprypasamy shkolu v Podo-Kalynivtsi. *Khersonska oblasna teleradiokompaniia «Tavriia»*, January 9 [in Ukrainian].
<https://tavria.tv/news/accidents/saldo-vsu-obstreliali-kasetnymi-boeprypasami-shkolu-v-podo-kalinovke>
- Sarbei, V. (1971). Syntez suchasnosti. *Vitchyzna*, 7, 158–163 [in Ukrainian].
- Serhiitsev, T. (2022). Shcho rosiia povynna zrobyty z Ukrainoiu. *RIA Novosti*, April 3 [in Ukrainian].
<https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html>
- Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. New York: Tim Duggan Books, 359 p.
[http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Timothy%20Snyder%20-%20The%20Road%20to%20Unfreedom\(2018\).pdf](http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Timothy%20Snyder%20-%20The%20Road%20to%20Unfreedom(2018).pdf)
- Spitsin, Ye. (2019). Ne vsi liudy — braty. *Literaturna hazeta*, February 5 [in Ukrainian].
<https://lgz.ru/article/ne-vse-lyudi-bratya>
- Svitoch leninizmu. (1954). *Ukraina*, 1, 2 [in Ukrainian].
- Tatkova, S. (1968). Dobri tradytsii vykhovuiut. *Narodna tvorchist ta etnohrafia*, 4, 109–110 [in Ukrainian].
- Tomilin, M. (2023). Chomu sloviany zradzhuvaly y zradzhuut Rosiiu ta rosiian. *Kulturno-prosvitnytskyi portal «Adamant»*, September 2 [in Ukrainian].
https://lomonosov.org/article/pochemu_slavyanskie_narody_predavali_russkih.htm
- Ukraina — marionetka NATO bez natovskoi parasolky bezpeky: u SShA vyznaly pomylku. (2022). *Informatsiino-analitychnyi portal «Alternatyva»*, May 11 [in Ukrainian].
<https://alternatio.org/events/all/item/103416-marionetka-bez-natovskogo-zontika-bezopasnosti-v-ssha-priznali-oshibku-sprovotsirovavshuyu-voennuyu-operatsiyu-na-ukraine>
- Ukrainski media ta viina. Pidsumky monitorynhiv IMI 2023 roku. (2023). *Instytut masovoi informatsii*. [in Ukrainian].
<https://imi.org.ua/monitorings/i58282>
- Ulianov, M. (2024). Ukrainskyi feik pro pozhezhu na ZAES bulo vykryto vprodovzh doby. *360.ru*, August 13 [in Ukrainian].
https://360.ru/news/ukrainian-crisis/ukrainskij-fejk-pozharu-na-zaes-razoblachili-za-sutki/?from=inf_cards
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 280 p.
 DOI: 10.1007/978-1-137-07299-3
- Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear: What right-wing populist discourses mean*. London: Sage Publications, 256 p.
<https://doi.org/10.4135/9781446270073>
- Zakharova, M. (2024). Informatsiini terorysty zlovtishalysia v Kyievi pid chas teraktu. *Life.ru*, March 23 [in Ukrainian].
<https://life.ru/p/1648104>

Стаття надійшла до редакції: 01.03.2026.